

סדרת ניירות עבודה

WORKING PAPER SERIES

מס' 6 No.

**ניקול, דניאל ומה שביניהם:
מגמות באוריינטציה התרבותית של עולי שנות התשעים
כפי שהיא משתקפת בשמות שהם בוחרים לילדיהם**

**Nicole, Daniel and What Lies behind Them:
Trends in the Cultural Orientation of the 1990's
Immigrants to Israel as Reflected in the Names
They Give to Their Children**

אביאל קרנצלר* *Aviel Kranzler

נובמבר 2004, כסלו תשס"ה, November

* הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה – אגף חברה ורווחה

* Central Bureau of Statistics – Department of Social and Welfare Statistics

תוכן העניינים

עמוד

5	..... תקציר
7	..... מבוא
8	..... מתודולוגיה
9	..... ממצאים
9	..... ותק בארץ
11	..... דניאל וניקול
15	..... דת העולים
17	..... שנת העלייה
18	..... ירידה מהארץ
19	..... סיכום
20	..... ביבליוגרפיה

הוצאת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, רח' כנפי נשרים 66, פינת רח' בקי,
ת"ד 34525, ירושלים 91342
אתר הלמ"ס באינטרנט: www.cbs.gov.il
דואר אלקטרוני: info@cbs.gov.il

**Published by the Central Bureau of Statistics, 66 Kanfe Nesharim St.,
Corner Bachi St., P.O.B. 34525, Jerusalem 91342
CBS Web Site: www.cbs.gov.il
E-mail: info@cbs.gov.il**

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (הלמ"ס) מעודדת מחקר המבוסס על נתוני הלמ"ס באמצעות חוקרים עצמאיים. פרסומי תוצאות מחקרים אלו אינם פרסומים רשמיים של הלמ"ס, והם לא עברו את הביקורת שעוברים פרסומים רשמיים של הלמ"ס. הדעות והמסקנות שבאות לידי ביטוי בפרסומים אלה, כולל בפרסום זה, הן של המחברים עצמם ואינן משקפות בהכרח את הדעות והמסקנות של הלמ"ס. פרסום מחדש, כולו או מקצתו, טעון אישור מוקדם של המחברים.

The Central Bureau of Statistics (CBS) encourages research based on CBS data. Publications of this research are not official publications of the CBS, and they have not undergone the review accorded official CBS publications. The opinions and conclusions expressed in these publications, including this one, are those of the authors and do not necessarily represent those of the CBS. Permission for republication in whole or part must be obtained from the authors.

תקציר

באמצעות ניתוח השמות שנתנו עולי שנות התשעים מבריה"מ לשעבר לילדיהם, נבחנת האוריינטציה¹ התרבותית של עולים אלו בפרספקטיבה רחבה ושונה מהמקובל. תהליך השינוי באוריינטציה התרבותית של העולים מתואר בצורה גרפית, שנה אחרי שנה, מהתקופה שלפני העלייה עד שנת 2002. מיד לאחר ההגירה לארץ, משתנה האוריינטציה של העולים והופכת להיות יותר ישראלית ופחות רוסית. ישנם הבדלים משמעותיים בין עולים יהודים לעולים שאינם יהודים, ובין עולי שנות התשעים המוקדמות לעולי השנים המאוחרות יותר. ככלל, ככל שהעולים היגרו מאוחר יותר, הם נטו פחות לתת שמות ישראליים לילדיהם, דהיינו, האוריינטציה הישראלית שלהם פחותה יותר. ממצא נוסף: העולים שנתנו שמות זרים נטו יותר לרדת מהארץ מאלו שבחרו בשמות ישראליים. כלומר, יש קשר שלילי בין האוריינטציה הישראלית של העולים לירידתם בפועל מהארץ.

ABSTRACT

The cultural orientation of immigrants to Israel in the 1990's is examined by analyzing the names they give to their children. The process of change in the cultural orientation of immigrants who arrived from the former Soviet Union is surveyed, year by year, from the period previous to immigration until 2002. Immediately after immigration to Israel, the immigrants' cultural orientation changes, and becomes more Israeli and less Russian. Significant differences were found between Jewish and non-Jewish immigrants, on the one hand, and between immigrants who arrived in the early 1990's and those who came later, on the other hand. As a rule, the later the immigrants arrived, the less likely they were to give Israeli names to their children, i.e., their Israeli orientation was lower. Immigrants who gave their children foreign names tended to higher rates of emigration from Israel than those who chose Israeli names; that is, those whose Israeli orientation was lower were more likely to emigrate.

---

¹ בעבודה זו נעשה שימוש במושג "אוריינטציה" כמושג חליפי ל"זהות", כאשר מושג-העל הנו אוריינטציה תרבותית. השימוש במושג אוריינטציה נעשה משום, שלדעתי, הוא מתאר טוב יותר את מהות בחירת השמות. ההנחה היא שבחירת שם הנה אינדיקטור לנטייה ולזיקה תרבותית יותר מאשר לתחושת שייכות, שהמושג זהות מדגיש.

המחבר מביע את תודתו לד"ר צ'רלס קימן, שהערותיו המקצועיות סייעו לשיפור העבודה, לרינת דוויק-סיקסק מגף הוצאה לאור – על העריכה הלשונית, ולתמר בן ישי – על עיצוב הלוחות והתרשימים.

The writer wishes to thank Dr. Charles Kamen, whose professional comments enriched the paper; Rinat Dweck-Siksak, of the Publication Division, for the linguistic editing; and Tamar Ben Yishai, for the design of the tables and diagrams.

מבוא

בשנים 1990 עד 2002 עלו לישראל 900,000 עולים מבריה"מ לשעבר. 500,000 מתוכם עלו בשנים 1990–1994. בשנים שלאחר מכן ירד מספרם מדי שנה בהדרגה. כרבע מעולי בריה"מ לשעבר מוגדרים כלא-יהודים (הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה 2003). זהותם של עולים אלו העסיקה מחקרים רבים (רוזנבאום-תמרי ודמיאן 2003; Al-Haj 2002; ליסיצה ופרס 2000) אשר בדקו את זהותם של העולים באמצעות סקרים. כלי אחר לבדיקת אוריינטציה תרבותית הוא ניתוח שמות פרטיים.

כבר בשנת 1970 הצביע זלינסקי על שמות פרטיים כמדד תרבותי (Zelinsky 1970). במחקרים שונים נעשה שימוש בשמות פרטיים כאינדיקטור תרבותי לזהות לאומית (דינור 1985), לזהות אתנית (Lee and Karthick 2002) ולזהות יהודית (Rosenwaike 1990). כמו כן, שם פרטי משמש לבחינת שינויים היסטוריים תרבותיים (וייטמן 1988) ולבחינת התהליך התרבותי עצמו (Lieberson 2000).

ניתוח האוריינטציה התרבותית של עולים באמצעות השמות הפרטיים שהעניקו לילדיהם מניח כי בחירת שם לתינוק בקרב מהגרים, כמו גם אצל ילידי הארץ, תואמת בדרך כלל את תפיסת ההורים את קבוצת השייכות שלהם ומהווה ביטוי לעולמם התרבותי.

בפרסום זה תיבדק האוריינטציה התרבותית של העולים החדשים מבריה"מ לשעבר באמצעות ניתוח השמות שהם נתנו לילדיהם שנולדו בארץ. ייבדקו ההבדלים באוריינטציה הישראלית בין עולי שנות התשעים המוקדמות לעולי השנים המאוחרות יותר, כאשר הציפייה היא שאלה שעלו מוקדם יותר נטו יותר לתת שמות ישראליים. הדבר יהווה חיזוק להנחה שאוריינטציה ישראלית קשורה לנטייה לעלות לארץ; השערה נוספת שתיבדק היא שאוריינטציה ישראלית פחותה קשורה לנטייה לרדת מהארץ. הקשר בין אוריינטציה ישראלית מועטה לירידה נובע מכך שככל שקיים מרחק תרבותי רב יותר בין חברת המקור לחברה הקולטת, ההשתלבות התרבותית בארץ החדשה קשה יותר עבור המהגר (Scott and Scott 1989). בנוסף, החוסר בהון תרבותי יכול לגרום ל"הלם תרבותי" ולמצב של אנומיה ואז המהגר יעזוב את המדינה אם יוכל (Adler 1975; Itzigsohn 1988), ייבדק גם האם יש הבדלים באוריינטציה הישראלית בין העולים החדשים הרשומים כיהודים לעולים הלא-יהודים.¹ הציפייה היא שעולים הרשומים כלא-יהודים יהיו בעלי אוריינטציה ישראלית מועטה יותר; זאת, מתוך ההנחה שאוריינטציה ישראלית קשורה לזהות יהודית, שפחותה יותר אצל אלו שאינם מוגדרים כיהודים; תיבחן השפעת השהייה בארץ על האוריינטציה של העולים. הציפייה היא שהאוריינטציה הישראלית תגבר עם הזמן אך בצורה מתונה משום, שמצד אחד, ככל שהשהייה בארץ החדשה מתארכת, המהגר משתלב טוב יותר (Kim 1978). מצד שני, בקרב עולי שנות התשעים הצריכה התרבותית (הורוביץ 1996) וצריכת התקשורת הנן בעיקר ברוסית (אדוני וכהן 2002), דבר שעשוי להוביל להתבדלות (Remennick 2002).

¹ הגדרת הנחקרים כיהודים היא לפי הרשום במרשם התושבים ובכל מקום שמופיע בעבודה זו "עולים לא-יהודים" הכוונה היא לעולים אשר אינם רשומים כיהודים במרשם התושבים.

מתודולוגיה

הנתונים נלקחו מתוך קובצי לידות וקובצי מרשם התושבים שבהם שמות הילדים מופיעים כפי שנתנו להם הוריהם. האוכלוסייה הנבדקת היא הורים עולים מבריה"מ לשעבר, אשר הגיעו לארץ בשנים 1990–2002 והולידו את ילדיהם בישראל. הנתונים הם של כ-70,000 ילדים.² קבוצות השוואה שימשו ילדים שנולדו באותה תקופה לילידי ישראל (כ-670,000) וילדים עולים שנולדו בבריה"מ לשעבר בשנים 1974–2002 (כ-250,000).

השמות סווגו לשלוש קטגוריות ראשיות: שמות **ישראליים** – כאלה הנפוצים רק בארץ³ ושמקורותיהם עבריים (למשל, עמית, יובל); שמות **ישראלים בין-לאומיים** – שמות שיש להם הקשר עברי, הנפוצים גם במדינות אחרות פרט לישראל, הנהגים בארץ ובחו"ל בצורה דומה והנכתבים בתעתיק עברי השומר על הצליל המקורי (לדוגמה, דניאל, תום). שמות **זרים** – כאלה שאין להם קשר לעברית או שמות עם הקשר עברי, הנהגים (והנכתבים בעברית) בצורה שונה מהמקובל בארץ (למשל, ניקול, דיוויד).

בנוסף, נעשתה חלוקה לתת-קטגוריות. השמות **הישראליים** נחלקים לשתי תת-קטגוריות: שמות **יהודיים מסורתיים** – שמות יהודיים קלסיים שמקורם עברי ואשר היו נפוצים בקרב יהודים לאורך ההיסטוריה (כמו אברהם, יצחק, משה); שמות **ישראליים מודרניים**⁴ – שמות חדשים שהופיעו בשני העשורים האחרונים או שמות שנפוצים במיוחד בשנים אלו, יחסית לעבר (למשל, הודיה, רועי). בקבוצת השמות **הזרים** יש תת-קטגוריה של שמות **רוסיים** – שמות אשר נפוצים בקרב ילדי בריה"מ לשעבר (כגון ילנה, בוריס).

ניתוח השמות נעשה בשלוש דרכים מרכזיות: ניתוח **כמותי** של סוגי השמות כמדד לאוריינטציה תרבותית – ההנחה היא שקבוצה הבוחרת, למשל, יותר שמות ישראליים מקבוצה אחרת הנה בעלת אוריינטציה ישראלית רבה יותר; **פיזור** השמות (מידת הריכוז שלהם) כמדד להומוגניות קבוצתית – ההנחה היא שקבוצה שבה יש פיזור נמוך של שמות היא קבוצה מובחנת ונבדלת שבין חבריה יש קשר תרבותי חברתי חזק יותר מקבוצה שבה פיזור השמות גבוה;⁵ ניתוח **פרטני** של השמות הנפוצים ביותר בקרב העולים – ככלי נוסף לפענוח האוריינטציה התרבותית, מעבר לסיווג הסכמטי של השמות, וזאת, באמצעות הניסיון להבין מדוע נבחרו דווקא שמות אלו.

בהמשך, נבדקים השינויים בתמהיל של סוגי השמות, כאינדיקטור לתיאור שינויים באוריינטציה התרבותית של העולים, שנה אחר שנה, מהתקופה שקדמה לעלייה לארץ עד שנת 2002. כך ניתן לבחון את השפעת השהייה בארץ על האוריינטציה התרבותית של העולים. כמו כן, נבחנים ההבדלים בין העולים לפי השנים השונות שבהן הם הגיעו, ההבדל באוריינטציה בין יהודים ללא-יהודים והאם יש קשר בין אוריינטציה תרבותית לירידת העולים מהארץ.

² עדכון השמות במרשם התושבים נעשה על ידי ההורים בהדרגה. לכן בשנת 2002 שמותיהם של רק 90 אחוז מהילדים רשומים, בשנת 2001 – שמותיהם של 95 אחוז מהילדים, ובשנת 2000 ולפני כן – שמותיהם של למעלה מ-99 אחוז מהילדים.

³ לכאורה, ההגדרה צריכה לכלול שמות תנ"כיים אך ישנם שמות כאלה המשמשים את עולי אתיופיה ואינם מצויים בקרב ילידי הארץ, המזהים אותם כשמות זרים (Stahl 1994).

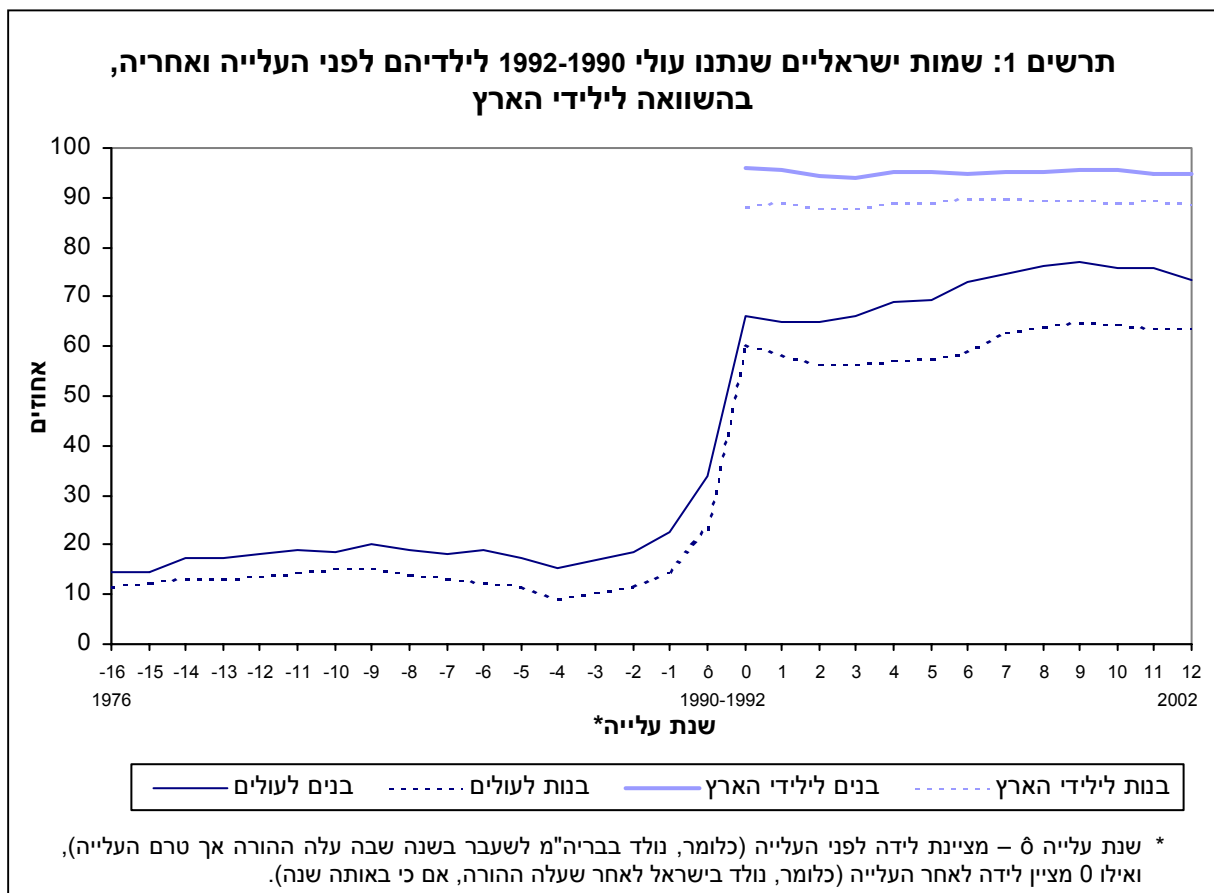
⁴ תת-קבוצה נוספת (אשר לא נעשה בה שימוש נפרד), המשלימה את קבוצת השמות הישראליים, היא של השמות הישראליים הקלסיים – שמות ישראליים שהיו נפוצים בארץ לפני שנות השמונים (בשנים 1920–1980).

⁵ השערה זו, ראוי שתיבדק בנפרד, אך היא נסמכת על ממצאים נוספים. למשל, גלבי מצא הבדלים משמעותיים בפיזור השמות בין תקופות שונות באנגליה. הוא מייחס זאת להבדלים בכלכלת התקשורת (information economy) בין התקופות. כלומר, כאשר בקבוצה יש פיזור נמוך של שמות הדבר מעיד על כך שהיא חולקת את אותם אמצעי מידע, ובכך, שהיא הומוגנית יותר מבחינה תרבותית מקבוצה שבה פיזור השמות גבוה (Galbi 2002).

ממצאים

ותק בארץ

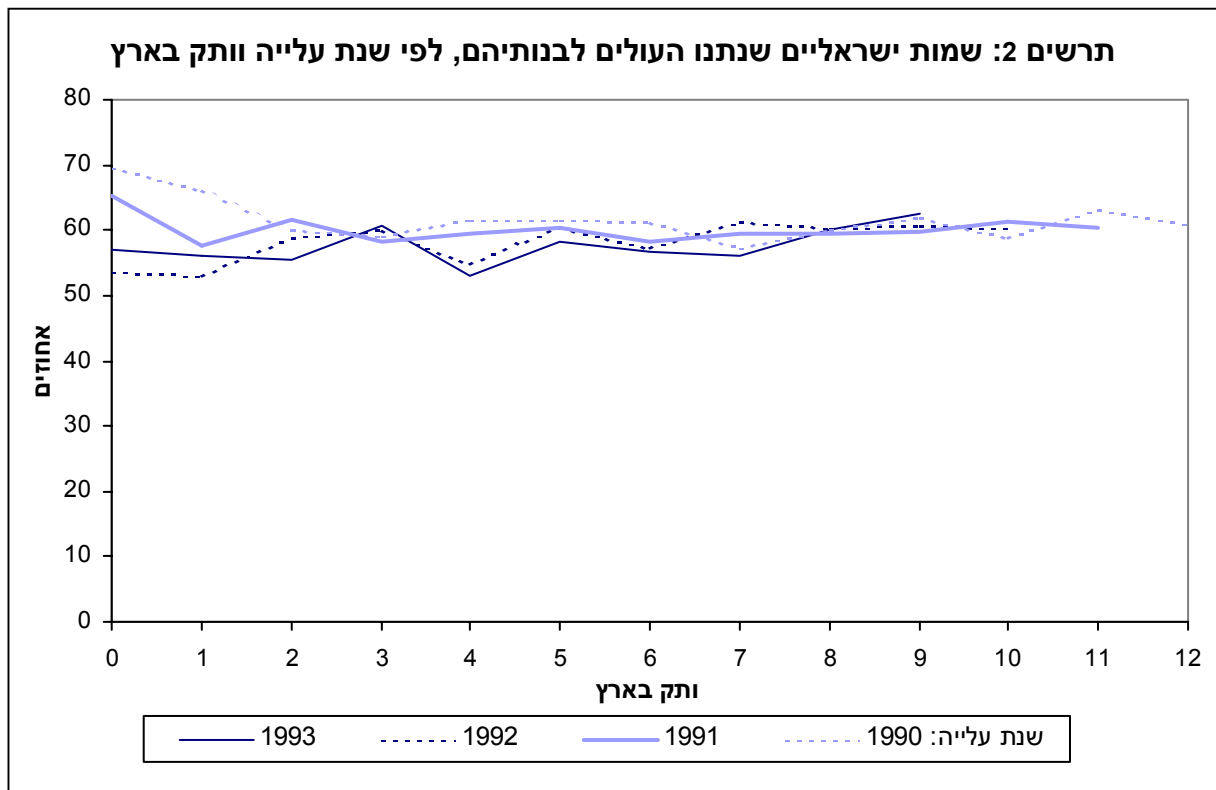
שינוי באוריינטציה של העולים מבריה"מ לשעבר ניכר כבר לפני העלייה: שנתיים לפני ההגירה לארץ מתחילה עלייה באחוז השמות הישראליים. בשנה שלפני העלייה מגיע אחוז השמות הישראליים בקרב בנות העולים ל-15, ועולה ל-20 בשנת ההגירה, לעומת 10 אחוז בקרב בנותיהם⁶ של עולי ראשית שנות התשעים בשנים שלפני ההגירה לארץ. לאחר העלייה לארץ מתרחש שינוי משמעותי באוריינטציה הישראלית של העולים החדשים, כאשר האינדיקטור לכך הוא העלייה התלולה באחוז השמות הישראליים – פי שלושה מזה שלפני העלייה (מ-20 ל-60 אחוז באותה שנה). בשנים הראשונות שלאחר ההגירה יש ירידה באחוז השמות הישראליים שנתנו העולים החדשים לילדיהם ולאחר מכן מסתמנת בהם עלייה מתונה. כפי שניתן לראות **בתרשים 1**, לוותק של העולה בארץ יש השפעה חיובית מועטה, יחסית, על חלקם של השמות הישראליים בקרב עולי ראשית שנות התשעים. אמנם, ככל שהעולים נמצאים יותר בארץ הם נוטים יותר לתת שמות ישראליים לילדיהם, אך השינוי מתון: מ-63.5 אחוז בקרב עולי 1990–1992 בשנה הראשונה לשהייתם בארץ, ל-68.5 אחוז בשנה השתים עשרה בארץ.

⁶ ניתוח שמות הבנות מהווה אינדיקטור רגיש יותר לשינויים ולמגמות ולכן נעשה בו שימוש רב יותר. יש שמרנות יחסית במתן שמות לבנים לעומת אופנתיות בשמות הבנות. רוסי מסביר את השמרנות בשמות הפרטיים של בנים במעמד הבינוני בארה"ב, במשקל הרב שיש לתפקיד הבנים בשמירת שמות המשפחה, המעודד מתן שמות פרטיים של קרובי משפחה. לדבריו, אצל נשים, להבדיל, יש פחות שמות של קרובי משפחה גם משום שבדרך כלל הן אינן שומרות על שם המשפחה וגם משום שחלק מהתדמית הנשית הוא אופנתיות, ולכן יש מגוון רב יותר של שמות בקרב נשים (Rossi 1965: 504).

למעשה, יש הבדלי מגמות בין עולי 1990–1991, לעולים בשנים המאוחרות יותר, כפי שניתן לראות ב**תרשים 2**. מהשמות שנתנו עולי 1990 לבנותיהם⁷ בשנתם הראשונה בארץ 70 אחוז היו ישראליים, לעומת 60 אחוז בקירוב מהשמות שנתנו העולים לבנותיהם בשנים שלאחר מכן. לעומת השיפוע השלילי בנתוני השנים הראשונות של עולי 1990–1991 בארץ, בשנים הראשונות של עולי השנים המאוחרות יותר יש מגמה חיובית. אצל עולים אלו יש יותר שמות ישראליים ככל שהוותק בארץ עולה. ייתכן, שהאכזבה והלם התרבות שלהם מהמציאות בארץ היו מועטים משל אלו שהגיעו בתחילת גל העלייה, משום שעולים שקדמו להם הכינו אותם למציאות בארץ עוד לפני העלייה (באמצעות מידע) וריכזו את הנחיתה שלהם כאן על ידי קליטה ישירה.

אחוז השמות הישראליים של ילידי הארץ נותר יציב לאורך השנים (ראו **תרשים 1**), כך שהעדפת שמות זרים על ידי העולים אינה מושפעת מהמגמה הכללית בארץ.

⁷ ישנה תופעה דומה אך מועטה יותר אצל הבנים.

דניאל וניקול

קרוב לשליש מבני העולים הלא-יהודים חולקים ארבעה שמות בלבד. שלושה מהשמות האלו יש מקור תנ"כי והם נפוצים בארצות רבות (דניאל, דוד ומיכאל). השם דניאל שכיח מאוד אצל עולים חדשים מבריה"מ לשעבר. השימוש בשם זה מתרחב ככל שהעלייה מאוחרת יותר, והוא נפוץ במיוחד בקרב לא-יהודים. כמעט כל בן חמישי של עולים לא-יהודים נקרא בשם זה, לעומת אחד מ-15 בנים לעולים חדשים יהודים ואחד מ-65 בנים להורים לידי ישראל (ראו [לוח 1](#)).

לוח 1: שמות בנים שנולדו בשנים 1998–2002 לילידי הארץ ולעולים, לפי שנת עלייה

דירוג	בנים יהודים לעולים ; שנת עליית האם : 1992–1990		בנים יהודים לעולים ; שנת עליית האם : 2002–1997		בנים לא-יהודים לעולים ; שנת עליית האם : 2002–1997		בנים לילידי ישראל	
	שם	מסך הכל	שם	מסך הכל	שם	מסך הכל	שם	מסך הכל
1	דניאל	6.7	דניאל	11.8	דניאל	18.4	עמית	1.7
2	ליאור	3.4	דוד	4.2	דוד	5.5	עומר	1.7
3	אריאל	2.9	מיכאל	4.1	מקסים	4.0	רועי	1.7
4	דוד	2.6	מקסים	2.1	מיכאל	3.8	עידו	1.7
5	יונתן	2.4	ליאור	1.8	אלכסנדר	2.9	איתי	1.6
6	רון	2.3	אילן	1.7	מרק	2.7	משה	1.6
7	מיכאל	2.2	אריאל	1.7	אלכס	2.0	דוד	1.6
8	טל	2.0	יוסף	1.5	דניס	1.8	יוסף	1.6
9	שון	2.0	יונתן	1.4	איליה	1.6	דניאל	1.6
10	אלון	1.9	רון	1.3	ניקיטה	1.6	יובל	1.5
11	נתנאל	1.9	דניס	1.2	לאון	1.3	אורי	1.4
12	תומר	1.8	יעקב	1.2	ליאור	1.2	אברהם	1.4
13	עידן	1.7	משה	1.1	יאן	1.1	נועם	1.4
14	איתי	1.5	נתנאל	1.1	אילן	1.0	אופק	1.3
15	גיא	1.5	שון	1.1	יעקב	0.9	אור	1.3
	סך הכל	36.8		37.2		49.8		23.0

השם דניאל לא היה נפוץ במיוחד בקרב העולים כאשר שהו בחו"ל. הוא מדורג במקום ה-20 בשמות הנפוצים בקרב העולים המבוגרים ובמקום ה-11 בקרב עולים שנולדו אחרי 1995. כפי שניתן לראות [בתרשים 3](#), מתן השם דניאל לילידי בריה"מ לשעבר מושפע מאוד מהכוונה לעלות לארץ – ככל שמועד הלידה (מתן השם) קרוב יותר לשנת העלייה, שם זה ניתן לאחוז גבוה יותר מהילדים.

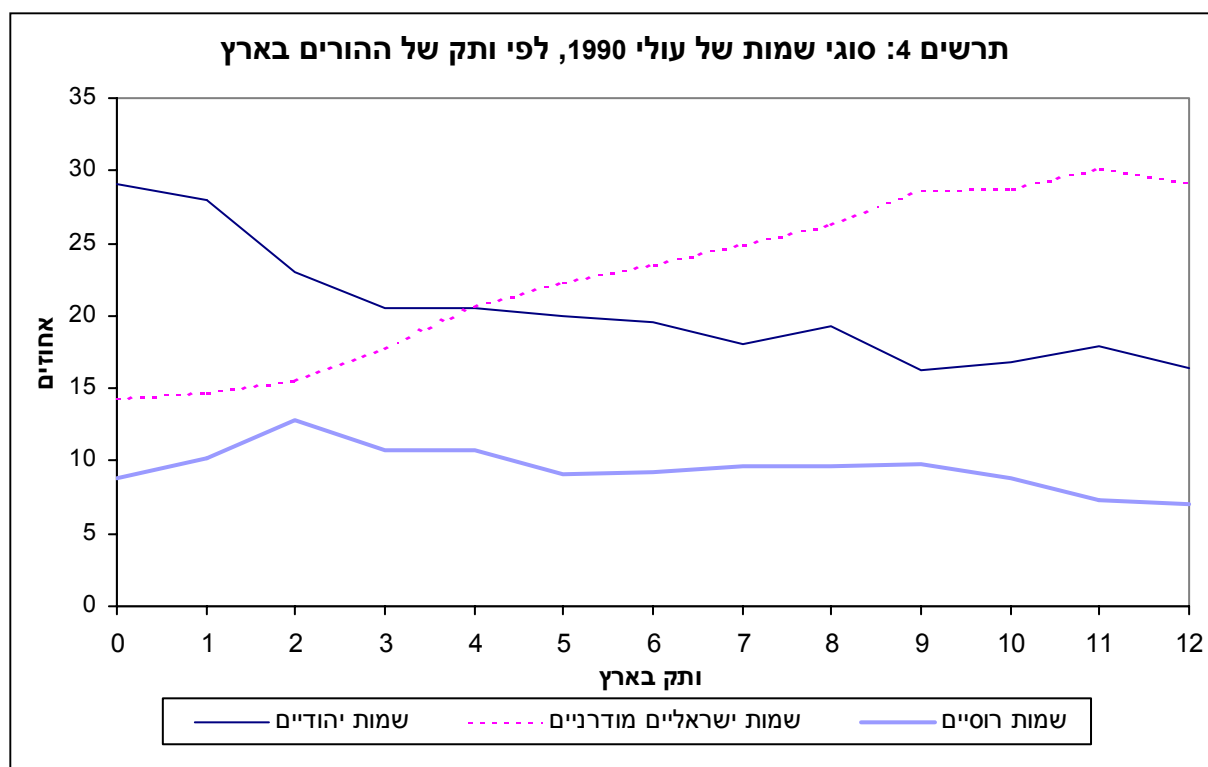
אחת ל-20 בנות לעולים מבריה"מ לשעבר נקראת ניקול. שם זה אינו ישראלי אך גם אינו רוסי. פחות מעשירית האחוז מהעולות שנולדו בבריה"מ לשעבר אחרי 1995 נקראו בשם זה, לעומת קרוב ל-5 אחוזים מילידות הארץ, שנולדו לאחר 1995 לעולים. רק 5 בנות להורים ישראלים יהודים שנולדו לאחר 1995 קיבלו את השם, לעומת 350 בנות להורים עולים חדשים. השם ניקול נפוץ יותר בקרב העולים הלא-יהודים מאשר בקרב העולים היהודים. מהבנות להורים לא-יהודים שעלו בשנים האחרונות 7.2 אחוזים נקראות בשם זה, לעומת 4.6 אחוזים מהבנות היהודיות (ראו [לוח 2](#)).

בחירת השם ניקול, שאינו ישראלי ואף לא רוסי, עשויה להיות אינדיקציה לנטייה של העולים להתבדלות, ולהיווצרותה של אוריינטציה אחרת, שאינה ישראלית ואינה רוסיית.

לוח 2: שמות בנות שנולדו בשנים 1998–2002 לילידי הארץ ולעולים, לפי שנת עלייה

בנות לילידי ישראל		בנות לא-יהודיות לעולים ; שנת עליית האם : 1997–2002		בנות יהודיות לעולים ; שנת עליית האם : 1997–2002		בנות יהודיות לעולים ; שנת עליית האם : 1990–1992		דירוג
אחוז מסך הכל	שם	אחוז מסך הכל	שם	אחוז מסך הכל	שם	אחוז מסך הכל	שם	
2.9	נועה	7.2	ניקול	4.6	ניקול	4.5	ניקול	1
1.9	יובל	3.3	דיאנה	2.8	דניאלה	3.5	מיכל	2
1.9	שירה	2.9	דניאלה	2.6	מישל	3.3	עדן	3
1.9	עדי	2.5	אלינה	2.4	דיאנה	3.1	שלי	4
1.6	שיר	2.2	סופיה	2.3	אביטל	2.7	מישל	5
1.5	עדן	2.1	מישל	2.0	מיכל	1.8	אביטל	6
1.5	עמית	1.9	ויקטוריה	1.8	אילנה	1.7	טלי	7
1.4	הודיה	1.8	אליזבט	1.6	אנה	1.7	יעל	8
1.4	שחר	1.8	אלכסנדרה	1.6	אסתר	1.7	נטלי	9
1.4	שרה	1.7	אנה	1.4	רחל	1.5	שרון	10
1.4	נועם	1.7	אילנה	1.3	ויקטוריה	1.5	מאיה	11
1.4	מאיה	1.7	אנסטסיה	1.3	לאה	1.4	דניאלה	12
1.3	יעל	1.7	מריה	1.3	סופיה	1.4	דנה	13
1.2	תמר	1.6	אביטל	1.2	אליזבט	1.1	קרן	14
1.2	מאי	1.6	דנה	1.2	אלינה	1.0	רויטל	15
23.8		35.6		29.5		31.7		סך הכל

בשנים הראשונות שלאחר העלייה, נתנו העולים החדשים יחסית יותר שמות יהודיים מסורתיים מהעולים הוותיקים. השמות יוסף, יעקב ומשה שכיחים בקרב בני העולים החדשים יחסית לעולים הוותיקים יותר (ראו [לוח 1](#)). השמות אסתר, רחל ולאה נפוצים בקרב בנות יהודיות לעולים החדשים שהגיעו בשנים האחרונות, יחסית לבנות גילן שהוריהן עלו בתחילת שנות התשעים, כפי שניתן לראות ב[לוח 2](#), אך גם אצל בנות העולים היהודים בתחילת שנות התשעים היו השמות אסתר ורחל בין 15 הנפוצים. בשנים האחרונות עולי תחילת שנות התשעים ממעטים לתת שמות אלו. בתחילת שנות התשעים 29 אחוז מעולי 1990–1993 נתנו שמות יהודיים מסורתיים לילדיהם, לעומת 16 אחוז שהיוו שמות אלה בסוף שנות התשעים. כלומר, האוריינטציה היהודית של עולי תחילת שנות התשעים השתנתה לישראלית. כפי שניתן לראות ב[תרשים 4](#), ישנם פחות ופחות שמות יהודיים מסורתיים ויותר שמות ישראליים מודרניים.⁸

⁸ שמות ישראלים מודרניים הם שמות חדשים שהופיעו בשני העשורים האחרונים או שמות שנפוצים במיוחד בשנים אלו, יחסית לעבר.

דת העולים

כצפוי, העולים הרשומים כלא-יהודים הם בעלי אוריינטציה ישראלית פחותה מזו של העולים היהודים. העולים הלא-יהודים נתנו לילדיהם יותר שמות זרים מאשר הורים יהודים, כפי שניתן לראות בלוח 3. שיעור השמות הישראליים בקרב העולים הלא-יהודים נמוך בכשליש משיעורם בקרב העולים היהודים. רק שליש מהשמות שניתנו לבנות וכמחצית מהשמות שניתנו לבנים בקרב העולים הלא-יהודים היו שמות ישראלים. מהשמות שנתנו ההורים הלא-יהודים לבנותיהם 59 אחוז היו שמות זרים, לעומת 32 אחוז מהשמות שבחרו ההורים היהודים. שלושים אחוז מהבנים להורים לא-יהודים קיבלו שמות זרים, לעומת 14 אחוז מהבנים להורים היהודים. ההבדלים בין העולים הלא-יהודים לעולים היהודים ניכרים גם בקבוצות עולים השוהות בארץ תקופה של למעלה מעשור שנים.

לוח 3: סוגי שמות, לפי מין ודת, של ילדים שנולדו בשנים 1998–2002 להורים שעלו בשנים 1992–1990 (אחוזים)

סך הכל, מספרים מוחלטים	סך הכל	זרים	ישראליים – בין-לאומיים	ישראליים	
7,782	100.0	13.8	12.5	73.7	בנים לעולים יהודים
651	100.0	30.3	19.5	50.2	בנים לעולים לא-יהודים
7,305	100.0	31.6	8.0	60.4	בנות לעולים יהודים
629	100.0	58.5	8.3	33.3	בנות לעולים לא-יהודים

כאשר בוחנים את השינוי בהענקת השם בין הילד הראשון לילד השני שנולד בארץ לאותם הורים, ניתן לראות בלוח 4 ש-60 אחוז מהלא-יהודים שנתנו שם לא ישראלי לילדם הראשון, נתנו שם כזה גם לילדם השני. לעומת זאת, בקרב העולים היהודים, רק 34 אחוז נתנו שם לא ישראלי גם לילדם השני. כלומר, 29 אחוז מהעולים הלא-יהודים נתנו שמות לא ישראליים לילדם הראשון ולילדם השני, לעומת 8 אחוזים בלבד מהעולים היהודים.

לוח 4: סוגי שמות שניתנו לילדים שנולדו ראשונים בארץ להוריהם, לעומת אלו שניתנו לילדים מאותו מין, שנולדו לפחות 6 שנים אחריהם (אחוזים)

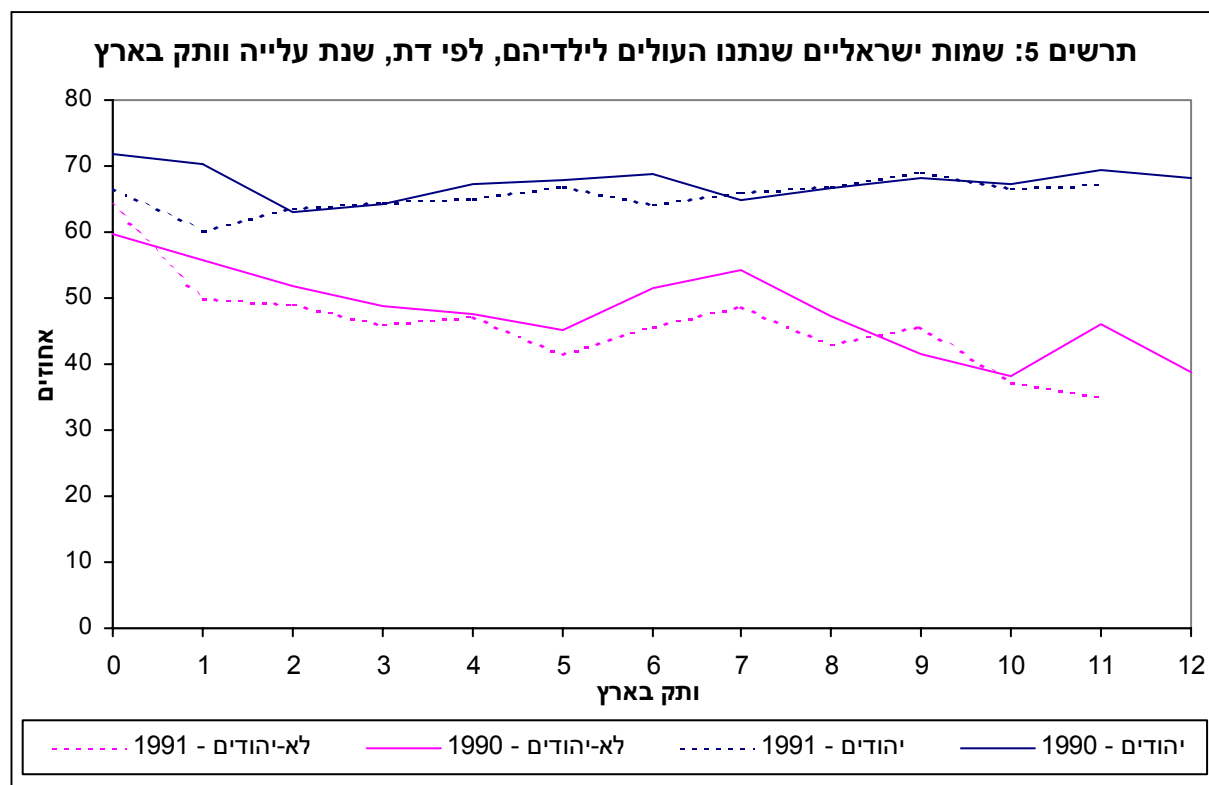
יהודים

סך הכל, מספרים מוחלטים	סך הכל	ילד שני		שם לא ישראלי	שם ישראלי
		שם ישראלי	שם לא ישראלי		
1,775	100.0	66.2	33.8	שם לא ישראלי	ילד ראשון
5,930	100.0	83.8	16.2	שם ישראלי	

לא-יהודים

סך הכל, מספרים מוחלטים	סך הכל	ילד שני		שם לא ישראלי	שם ישראלי
		שם ישראלי	שם לא ישראלי		
281	100.0	39.9	60.1	שם לא ישראלי	ילד ראשון
310	100.0	63.2	36.8	שם ישראלי	

כאשר משווים את השינוי באוריינטציה הישראלית בין העולים הלא-יהודים לעולים היהודים, מוצאים הבדלי מגמות ביניהם. בקרב ילדי העולים היהודים שהגיעו בשנת 1990 נשמרת יציבות בחלקם של השמות הישראליים. בשמות של ילדי העולים היהודים שהגיעו בשנים 1991 ו-1992 המגמה חיובית – ככל שהוותק עולה הם נוטים יותר לתת שמות ישראליים. לעומת זאת, בשמות ילדים לעולי 1990–1991 שאינם יהודים המגמה שלילית, של ירידה מ-60 אחוז בקירוב בשימוש בשמות ישראליים בשנתם הראשונה בארץ, לפחות מ-40 אחוז לאחר עשור שנים ויותר (ראו [תרשים 5](#)).

מהמגמה השלילית במתן שמות ישראליים בקרב העולים הלא-יהודים ניתן להסיק שהם נוטים להתבדלות; זאת, לעומת המגמה החיובית בקרב העולים היהודים שמעידה על נטייתם להשתלב.⁹

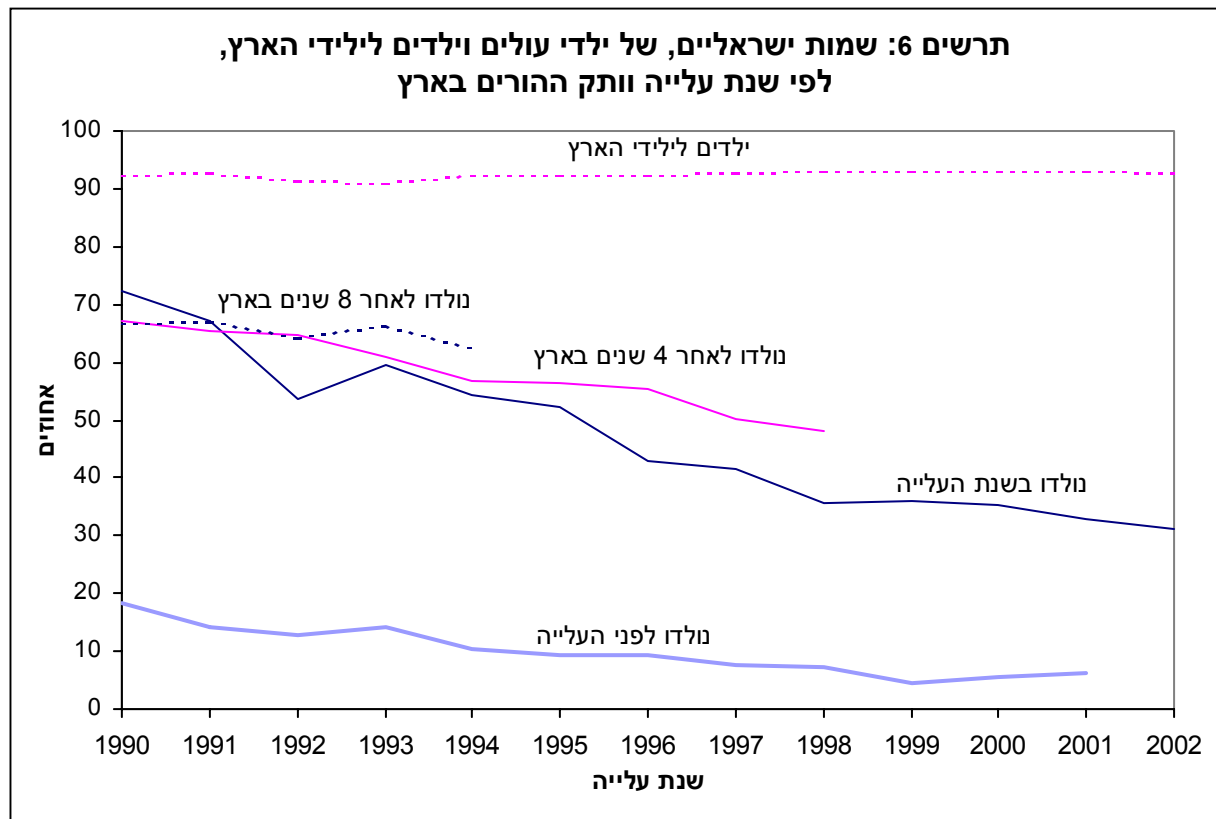
מפיוזר השמות בלוחות 1 ו-2 מתקבלת אינדיקציה לכך שהעולים הלא-יהודים הם קבוצה הומוגנית יחסית לעולים היהודים וליילידי הארץ, שכן, בקרב ילדי העולים הלא-יהודים, יש שונות מועטה בפיוזר השמות יחסית לילדיהם של יילידי הארץ. חמישה עשר השמות הנפוצים קיימים בקרב 36 אחוז מהבנות לעולים הלא-יהודים, לעומת 30 אחוז אצל בנות העולים היהודים ו-24 אחוז בקרב בנות ליילידי ישראל. השמות הנפוצים כוללים מחצית מאוכלוסיית בני העולים הלא-יהודים, לעומת 37 אחוז מבני העולים היהודים ו-23 אחוז מבנים ליילידי ישראל. אין הבדל גדול בפיוזר השמות בין ילדיהם של עולים יהודים שהוריהם עלו בתחילת שנות התשעים, לילדיהם של אלו שהוריהם עלו בסוף שנות התשעים ותחילת שנות האלפיים.

⁹ עם זאת, ההבדל הרב שקיים בינם לבין יילידי ישראל מעיד על כך שאינם נטמעים.

שנת העלייה

יש קשר בין שנת העלייה לאוריינטציה של העולים מבריה"מ לשעבר. ככל שהעלייה מאוחרת יותר, אחוז השמות הישראליים שנותנים העולים לילדיהם נמוך יותר. ישנה ירידה מתמשכת במתן שמות ישראליים בקרב העולים, ככל שמועד עלייתם מאוחר יותר. בשנת 1990 72 אחוז מהעולים שהולידו ילד במהלך שנתם הראשונה בארץ, נתנו לילדיהם שם ישראלי, לעומת 32 אחוז מעולי ראשית שנות האלפיים. המגמה קיימת הן בקרב יהודים והן בקרב לא-יהודים, אצל בנים ובנות כאחת. המגמה השלילית במתן שמות ישראליים לפני העלייה (ראו [תרשים 6](#)) מורה על כך שהעולים שעלו מוקדם יותר היו מלכתחילה בעלי אוריינטציה ישראלית רבה יותר.¹⁰

גם לאחר ארבע שנים בארץ, עולי שנות התשעים המאוחרות נתנו פחות שמות ישראליים מעולי שנות התשעים המוקדמות. לאחר שמונה שנים בארץ, ההבדלים בין עולי 1990 לעולי 1991, 1992 ו-1993 כמעט נמחקו, אך קיים עדיין הבדל של 27 אחוז בינם לבין ילידי הארץ (ראו [תרשים 6](#)).

¹⁰ אין בכך לשלול כליל את השפעת העובדה שככל שהעולים הגיעו מאוחר יותר היו במדינה יותר עולים חדשים בעלי רקע תרבותי דומה לשלהם; שכן, כקבוצה הם יכולים ליצור לחצים מבפנים להתבדלות. לחצים אלו מהווים משקל נגד להשפעה על העולים להיטמע (Ben-Rafael et al. 1998).

ירידה מהארץ

מפילוח השמות של העולים החדשים ניתן לראות את הקשר בין אוריינטציה ישראלית לירידה מהארץ. בקרב העולים שנתנו שמות ישראליים, כלומר, היו בעלי אוריינטציה ישראלית, ירדו רק 2.4 אחוז. לעומת זאת, בקרב אלו שנתנו שמות לא ישראליים היה שיעור כפול של יורדים (ראו פירוט בלוח 5).

לוח 5: סוגי שמות של ילדים שנולדו בארץ בשנות התשעים לעולים שהגיעו באותו עשור: יורדים¹¹ ושאינם יורדים¹² מהארץ

אחוזים מסך כל בעלי השמות מאותו הסוג

ישראלים	רוסיים	ישראליים – בין-לאומיים	זרים		בנים
2.4	5.6	5.4	3.6	יורדים	
97.6	94.5	94.6	96.4	אינם יורדים	
100.0	100.0	100.0	100.0	סך הכל	
19,119	3,064	2,456	2,119	סך הכל, מספרים מוחלטים	

ישראלים	רוסיים	ישראליים – בין-לאומיים	זרים		בנות
2.3	4.6	3.9	4.4	יורדים	
97.7	95.5	96.1	95.6	אינם יורדים	
100.0	100.0	100.0	100.0	סך הכל	
14,916	4,400	1,598	4,175	סך הכל, מספרים מוחלטים	

¹¹ זיהוי היורדים נעשה לפי רישומי כניסות ויציאות מהארץ. כיורדים הוגדרו אלה שיצאו מהארץ ולא חזרו למעלה משנה.

¹² ההתפלגות של היורדים והלא-יורדים לפי שנת העלייה דומה. ההבדלים בשיעורי הירידה בין היורדים והלא-יורדים הם מובהקים גם לאחר נטרול השפעת שנת העלייה ברמת מובהקות של >0.001.

סיכום

כשנתיים לפני הגירת העולים מבריה"מ לשעבר לארץ מסתמן אצלם גידול בהענקת שמות ישראליים. לאחר העלייה לארץ יש בקרבם גידול משמעותי במתן שמות ישראליים, המעיד על שינוי משמעותי באוריינטציה שלהם. בשנים הראשונות שלאחר העלייה אין כמעט ירידה ברמת האוריינטציה הרוסית אך יש עלייה באוריינטציה הישראלית וירידה בזו היהודית. גם לאחר יותר מעשור שנים בארץ האוריינטציה של העולים החדשים שונה מזו של ילידי ישראל, והם עדיין נוטים יותר לתת שמות רוסיים, שמות זרים ושמות ישראליים – בין-לאומיים מילידי הארץ. אפשר לראות בכך אינדיקציה שנוצרה "תרבות שלישית". העולים מבריה"מ לשעבר אינם נטמעים בחברה הישראלית וכך נוצרה בה קהילה חדשה. למעשה, אפשר לזהות התבדלות בקרב העולים הרשומים כלא-יהודים, משום שבנוסף לכך שהם נתנו פחות שמות ישראליים מהעולים היהודים יש מגמה שלילית של בחירה פחותה בשמות ישראליים ככל שהשהייה בארץ מתארכת; זאת, לעומת מגמה הפוכה בקרב העולים היהודים. בולטת גם ההומוגניות בבחירת השמות שלהם יחסית לעולים היהודים, כך שניתן לומר שהם נוטים להתבדלות לעומת העולים היהודים שמגלים נטייה להשתלבות.

ישנה ירידה מתמשכת באוריינטציה הישראלית של העולים לפי תקופת העלייה. ככל שהם עלו מאוחר יותר הם נתנו פחות שמות ישראליים לילדיהם, לפני העלייה ואחריה, כך שניתן לראות בתופעה זאת אינדיקטור לכך שאוריינטציה ישראלית קשורה למועד העלייה.

בקרב העולים שנתנו שמות זרים נמצאה נטייה רבה יותר לרדת מהארץ יחסית לעולים שנתנו שמות ישראליים. ניתן לראות בכך עדות שהאוריינטציה הישראלית של העולים משפיעה על נטייתם לרדת מהארץ.

ביבליוגרפיה

- אדוני, חנה, ועקיבא כהן (2002). "צריכת תקשורת והבניה חברתית של זהויות בקרב הקהילה ה'רוסית' בישראל". *יהודי ברית המועצות לשעבר בישראל ובתפוצות* (21/20 : 187–204).
- דינור, רחל (1985). "שמות פרטיים כמסמלי זהות לאומית", עבודת גמר לקראת תואר מוסמך. חיפה: אוניברסיטת חיפה.
- הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (2003). *שנתון סטטיסטי לישראל מס' 54*. ירושלים: הלמ"ס.
- הורוביץ, תמר (1996). *בין שלוש תרבויות פוליטיות: העולים מבריה"מ לשעבר בישראל*. ירושלים: מכון דיוויס ליחסים בינלאומיים, האוניברסיטה העברית.
- וייטמן, סשה (1988). "שמות פרטיים כמדדים תרבותיים: מגמות בזהות הלאומית של ישראלים 1882–1980". בתוך נורית גרץ (עורכת). *עמדת תצפית: תרבות וחברה בארץ-ישראל*. תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה, עמ' 141–151.
- ליסיצה, סבינה, ויוחנן פרס (2000). "עולי חבר העמים בישראל – גיבוש זהות ותהליכי אינטגרציה". *סוציולוגיה ישראלית* ג: 7–30.
- רוזנבאום-תמרי, יהודית, ונטליה דמיאן (2003). *עולי בריה"מ לשעבר – ספטמבר 2001: השנה הראשונה בארץ, מחקר מעקב אחר הנקלטים במסלול הקליטה הישירה*. ירושלים: משרד הקליטה.
- Adler, Paul S. (1975). "The Transitional Experience: An Alternative View of Culture Shock." *Journal of Humanistic Psychology* 15: 13–18.
- Al-Haj, Majid (2002). "Identity Patterns among Immigrants from the Former Soviet Union in Israel: Assimilation vs. Ethnic Formation." *Internal Migration* 40: 49–70.
- Ben-Rafael, E., E. Olshtain and I. Geijst (1998). "Identity and Language: The Social Insertion of Soviet Jews in Israel." in J. Shuval and E. Leshem (eds.), *Immigration To Israel: Sociological Perspectives*, New Brunswick and London: Transaction Publishers: 333-356.
- Galbi, Douglas A. (2002). "Long-Term Trends in Personal Given Name Frequencies in the UK." Retrieved March 17, 2004. <http://www.galbithink.org/names.pdf>.
- Itzigsohn, Jose A. (1988). "Los Inmigrantes LatinoAmericanos en Israel: Aspectos Clínicos." In AMILAT (eds.), *Judaica LatinoAmericana. Estudios Histórico-Sociales*. Jerusalém: Editorial Universitaria Magnes: 248–258.
- Kim, Young Yun (1978). "A Communication Approach to the Acculturation Process: A Study of Korean Immigrants in Chicago." *International Journal of Intercultural Relations*: 197–223.
- Lee, Taeku S. and Ramakrishnan Karthick (2002). "What's in a Name? Ethnic Names, Immigrant Acculturation, and Latino Mass Opinion." Paper prepared for delivery at the 2002 Annual Meeting of the American Political Science Association. Boston: MA.
- Liebersohn, Stanley (2000). *A Matter of Taste*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Remennick, Larissa I. (2002). "Transnational Community in the Making: Russian Jewish Immigrants of the 1990's in Israel." *Journal of Ethnic & Migration Studies* 28 (3): 515–530.
- Rosenwaike, Ira (1990). "Leading Surname among American Jews." *Names* 38 (1–2): 31–38.
- Rossi, Alice S. (1965). "Naming Children in Middle Class Families." *American Sociological Review* 30: 499-513.
- Scott, William A. and Ruth Scott (1989). *Adaptation of Immigrants: Individual Differences and Determinants*. Oxford: Pergamon Press.
- Stahl, Abraham (1994). "The Imposition of Hebrew Name on New Immigrants to Israel: Past and Present." *Names* 42.4: 279-288.
- Zelinsky, Wilbur (1970). "Cultural Variation in Personal Name Patterns in the Eastern United States." *Annals of the Association of American Geographers*, LX: 743-69.